

27 Dage af de 41 med stærk Blæst, Regn og Snestorm; i de øvrige 14 Dage var det som Regel saa godt Vejr, at der kunde arbejdes paa Stationerne, om end af og til Frcst og Taage paa Fjældene besværliggjorde Arbejdet. D. 20. September rasede over hele Island en voldsom Orkan, der anrettede megen Ulykke og Tab af Menneskeliv. Især i Øfjord var Orkanen uhyre streng, og Tallet paa ødelagte Huse, Kirker og Skibe var ret betydeligt. Selvfølgelig fik ogsaa vore Signaler og andre fritstaaende større Mærker Stormens Magt at føle. Et mindre Feltobservatorium var bygget paa Naustabrekka ved Siden af det egentlige astronomiske Observatorium, men heldigvis var det kun benyttet som et Slags Magasin for Instrumentkasser og lignende Materiel, thi det blev d. 20. September et Bytte for Stor-

men. En Tid var ogsaa det store Observatorium i Fare, idet en tyk Glasrude i Taget blev trykket itu, saaledes at Stormen fik fat ind under Taget. Lykkeligvis fik vi dog Hullet lukket ved paasømmede Brædder og forhindrede saaledes, at de værdifulde Instrumenter og Ure blev beskadigede. Foruden de foran angivne Arbejder blev der under Opholdet i Akureyri udført en Bestemmelse af Middelvandstand i Øfjord. Fra Middelvandstandsmærket førtes et Nivellement ind over Land til Postamentet i Basis' sydlige Endepunkt og op til Instrumentpillen i den astronomiske Station.

Hermed var Ekspeditionens Arbejde endt. D. 21. Oktober gik vi ombord i Dampskibet „Ceres“, og d. 3. Novbr. landede vi efter en god Rejse ved Københavns Toldbod.

Et Besøg paa Grimso.

Af Professor, Dr. phil. Th. Thoroddsen.

Det er yderst sjældent, at den lille Ø Grimso Nord for Island, der ligger ca. 40 Km. fra det nærmeste Land, ensomt i Havet under Polarkredsen, faar Besøg af Rejsende. I Aaret 1884, da Forfatteren besøgte Øen, havde man kun Forbindelse med den et Par Gange om Aaret med aabne Smaabaade; nu anløbes Grimso af og til af islandske Kystdampere. Jordene paa Grimso tilhøre den islandske Landskase, og i umindelige Tider havde ingen Embedsmand været deroppe til Inspektion. Amtmanden i Islands Nord- og Østamt ønskede det nævnte Aar at foretage en Embedsrejse til Øen tillige med to andre Embedsmænd og rettede derfor en tjenstlig Anmodning til Chefen for det ved Island stationerede Orlogsskib, „Diana“, om at bringe ham derud. Chefen indbød mig til at deltage i Rejsen.

Om Aftenen den 19de Juni afsejlede vi i udmærket Vejr med „Diana“ fra Akureyri. Øfjorden er en af de smukkeste Fjorde i Island, og den tog sig ud til sin Fordel i det dejlige Vejr og den skønne Aftenbelysning. Kl. 12 om Natten vare vi i Munden af Fjorden, og alle vare oppe paa Dækket for at se Midnattsolen og det dejlige Panorama, der omgav os. Søen var blank som et Spejl med et Purpurskjer fra den store, røde Solskive, der syntes at svømme paa Havet, og de blaalige Fortoning af Fjældene med

deres høje, hvide Spidser og Sneflader og de utallige Vandfald ned ad Fjældsiderne gav den hele Scene et imponerende Præg. Allerede Kl. 3 om Morgenen vare vi ude ved Grimso og gik i Land i en Vig tæt ved Præstegaarden. Indbyggerne blev vækkede af deres søde Slummer ved de usædvanlige Gjæsters Komme, og snart havde Selskabet spredt sig til alle Verdens Kanter; Embedsmændene gik til deres Forretninger, som skulde afgjøres i Hast, og Skibslægen fik strax nok at bestille med at se til nogle Patienter — han var sikkert ikke den mindst Velkomne paa denne ensomme Ø, hvor der aldrig kommer en Læge. Imedens strejfede jeg omkring med min Medhjælper, undersøgte Klipperne og samlede saa mange Planter som muligt i en Fart, da Opholdet kun var 6 Timer. Her findes ingen Havn, og et Skib kan kun ligge her i smukt Vejr. En vestlig Dønning kan gjøre det fuldstændig umuligt at komme i Land eller fra Land, og vi maatte derfor være paa vor Post.

Grimso er en omtrent 5 Km. lang og 2 Km. bred Klippeø; den bestaar næsten udelukkende af Basalt af lignende Beskaffenhed som den, der danner en stor Del af Nordlandet. Nogle Steder danner Basalten regelmæssige Søjler, der hæve sig lodret fra Havet i smukke Kolonnader med Huler og Aabninger imellem. Man ser ingen Mærker efter nyere vulkansk

Virksomhed, og Øen har derfor rimeligvis engang i Fortiden været sammenhængende med Island. I Havet SØ. for Øen, Nord for Tjørnes, har man dog i den senere Tid (1868) troet at se nogle vulkanske Fænomener, og paa Halvøen Tjørnes ere Jordskjælv meget hyppige. Grimso er i det hele taget temmelig flad med stejle Klippekyster, især mod Øst, hvor Fuglebjærgene stige lodret op af Havet og naa en Højde af c. 110 M.; herfra hælder Øen svagt mod Vest, og alle Gaardene findes paa Vestsiden.

Grimso løber spidst ud til begge Ender, især mod NNW., hvor det yderste Næs kaldes Fótur eller Eyjarfótur; herfra skyder ogsaa et Stenrev sig c. 270 M. ud i Havet mod Nord; Sydspidsen er noget bredere og afsluttes med et Par Smaaskjær, Flesjar. Hele den østlige Side bestaar af stejle, 50—100 M. høje Fuglebjærgene uden egentlige Indskæringer, men udenfor ligge forskellige Skjær, maaske opstaaende Gangstykker paa Brændingsterrassen. De forskellige Dele af den østlige Klippevæg have Navn efter de Gaarde, hvortil Fuglefangsten hører, men forskellige Kløfter have særskilte Navne: Handfestargjá, Almannagjá og Kaldagjá; Forhøjninger paa Bjærgranden have ogsaa særskilte Navne som Hamrahólar, Vænghöll, Handfestarhöll (108 M.), Stóribratti o. s. v. Det egentlige Fuglebjærg adskilles fra Øens vestligste Del ved en Lavning, som gaar op fra Grenivik henimod Handfestargjá; Lavningen er dybest mod Syd og indeholder her et Par Smaasøer, hvoraf Hólatjörn er den største; den udtørres aldrig fuldstændig om Vinteren eller i Sommervarme som næsten alle andre Vandpytter og Brønde. Ved Sandvik findes ogsaa en lille Sø og en lille Bæk, som dog ofte forsvinde; alle Vandpytter ere fulde af Daphnier og andre Smaakrebs. Vestkysten er meget lavere, men begrænses dog af 10—20 M. høje Klipper, og ovenfor disse ligge Øens ti Smaagaarde.

Hosstaaende Kort over Grimsey er en Kopi af et Maalebordsblad, som Administrator Einar 'Asmundsson i Nes laante mig med nogle Tilføjelser efter egne Iagttagelser. Maalingen blev foretaget af en Bonde i Grimsey 'Arni i Sandvik.

Paa den vestlige Side findes flere Indskæringer, hvoraf Básavik mod NV. og Sandvik mod SV. ere de største. De bedste Landingspladser ere mod SV. i Sandvik og Grenivik.

Vi gik i Land tæt nedenfor Præstegaarden Midgardur, Syd for Sveinsstadir. Landingen var temmelig vanskelig, og, skjønt det var blikstille, var der en betydelig Dønning, og Stranden er fuld af store Rulle-

stensblokke, ovenfor hvilke der findes en brat Klippeskrænt. Der var ikke Tid til at bese hele Øen, og jeg maatte lade mig nøje med at undersøge den sydlige og østlige Del. Vi gik til Midgardur (32 M.) og herfra til Sveinagardar, over Lavningen Nord for Grenivik op til Vænghöll og Handfestarhöll paa Fuglebjærget. Underlaget bestaar alle Vegne af Basalt, som i Overfladen dækkes af tyndt Jordsmon. Basaltbænkene ere baade tætte og mandelstenagtige og adskilles hist og her af Slagger og Lavabreccie.

Vegetationen er meget fattig og kummerlig udviklet; her findes ikke mindste Spor af Trævæxt. Birkekrat og Rønnetræer, der ellers ere temmelig hyppige paa Nordlandet, kunne ikke trives her; den eneste træagtige Plante er den $\frac{1}{2}$ —1 Tomme høje Polarpil (*Salix herbacea*), der med sine buttede, runde Blade dækker Jordbunden paa de mest ufrugtbare Steder. I det Hele taget synes Plantevæksten at være endnu mere udpræget polar end paa Island. Paa Vestsiden af Øen ligner Vegetationen meget den, der findes paa Højsletter og i Fjældegne paa Island 6—800 M. over Havet. Skjønt den østlige Side ligger noget højere, er Plantevæksten her dog mere kraftig og udviklet paa Grund af den udmærkede Gødning, som Fuglesværme fra Fuglebjærgerne afgive*). Koklear'en, der voxer alle Vegne, i hver Klipperevne, spises og bruges bl. a. som Grønt til Suppe; den indsamles i Januar og Februar. Indbyggerne vare før meget plagede af en særlig Art Skjørbug, der kaldtes „Grimseyjarvatn“, og Børn døde jævnlig af Mundklemme, men disse Sygdomme ere i den senere Tid ved bedre Ernæring og Renlighed forsvundne, og den tiltagende Brug af Kokleare har maaske bidraget sit dertil.

Grimso's Klima er betydelig mildere, end man kunde vente efter dens Beliggenhed, thi, skjønt Drivisen er en stadig Gjæst, er Aarets Middelvarme efter

*) De faa Planter, som jeg fik Tid til at samle paa Grimsey, vare efter Professor Johan Langes Bestemmelse følgende: *Equisetum arvense v. alpestre*, *Selaginella spinulosa*, *Poa annua*, *P. pratensis*, *Anthoxanthum odoratum*, *Festuca rubra var. latifolia*, *Carex rigida*, *C. vaginata*, *C. glareosa*, *Luzula spicata*, *Salix herbacea*, *Oxyria digyna*, *Polygonum viviparum*, *Taraxacum officinale*, *Gnaphalium supinum*, *Plantago borealis f. pygmaea* og *f. latifolia*, *Saxifraga rivularis*, *Sedum villosum*, *Ranunculus acer*, *Draba incana*, *Cochlearia sp.* *Silene acaulis*, *Cardamine pratensis*, *Cerastium trigynum*, *Potentilla anserina*, *Sibbaldia procumbens*, *Alchemilla vulgaris*. Af Lichener fandt jeg bl. a. *Parmelia saxatilis* og *Cladonia pyxidata*, af Mosser *Barbula ruvalis*, *Bryum inclinatum*, *Pogonatum alpinum*, *Hypnum falcatum var. siliicinum*.

21 Aars Iagttagelser $+ 1^{\circ},5$ C.; August er den varmeste Maaned med en Middeltemperatur af $+ 6^{\circ},9$ og den koldeste Marts med $\div 4^{\circ}1$. Den højeste Varmegrad er iagttagen i August, $+ 26^{\circ},2$; den største Kuldegrad, $\div 30^{\circ}$, i Januar og Marts, men saa høje Temperaturgrader ere rene Undtagelser.

Frostdagenes Antal er 191, Nedbørsdagens 143, Sne-dagenes 56, og Nedbørmængden er 374 Mm. Havet omkring Grimseø er forholdsvi-

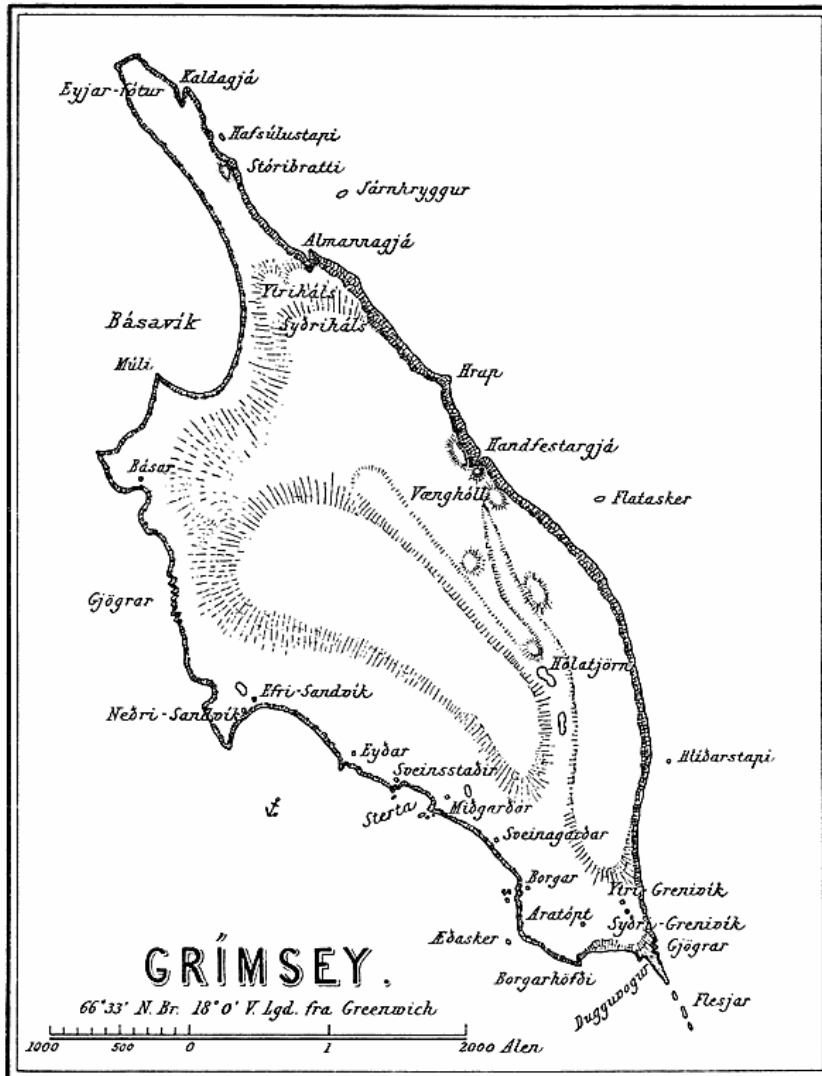
svarmt, men Temperaturen varierer dog meget i de forskellige Aar, eftersom Drivisen er mere eller mindre nær. I Januar er Havets Temperatur ved Øen gennemsnitlig 0° , i Juli $+ 6-7^{\circ}$. Med vestlige Vinde er der som oftest tørt Vejr, men med østlige Regn og Fugtighed; Taage er temmelig hyppig (53 Taagedage); Stormene kunne ofte være meget stærke især af SV.; Sne-

storme om Vinteren ere sjældent meget mørke, saa at man næsten altid kan finde Vej mellem Gaardene, og Snemængden er forholdsvi-

ringere tagelser ere østlige Vinde de hyppigste (NE. 18 %, SE. 16 %), Vinde fra Syd sjældnest (4 %).

Foruden Husdyrene findes der ingen Landpattedyr paa Grimseø, og i gamle Dage troede man, at Jordbunden var giftig og dødbringende for Mus, hvor-

for disse ikke kunde trives paa Øen; dersom Muld fra Grimseø førtes til Island, skulde den være et ufejlbarligt Middel til at fordrive Mus¹⁾. Den samme Overtro havde man om Mulden fra forskellige andre Øer som f. Ex. Málmei i Skagafjorden. Af Isbjørne og Hvalrosser faar Grimseø enkelte Gange Besøg, naar Drivisen lægger sig op til Øen. Af Søfugle findes der en stor Mængde, og i den første Fjerdedel af det 19. Aarhundrede besøgte Øen to Gange af bekendte Ornithologer, der studerede Fuglelivet derude; Fr. Faber var der 1820 og F. A. L. Thienemann 1821.

Fr. Faber opholdt sig paa Grimsey fra d. 27. Maj 1820 til d. 20. Juni, og han roser Indbyggerne meget for deres „rene Sæder, Nøjsomhed og Tjenstagtighed

¹⁾ Meteorologiske Middeltal og Extremes fra Færøerne, Island og Grønland. Dansk meteorologisk Aarvog for 1895 II. Kbh. 1899).

¹⁾ Th. Thoralicii: Dissertatio de Islandia. Wittebergæ 1666—4°. J. L. Wolf: Norrignia illustrata Kbhavn 1651—4°.

mod Fremmede“. De vare dengang meget fattige, havde kun faa Faar, men mange Hunde; Fiskeriet mislykkedes ofte, og Beboerne levede næsten udelukkende af Fuglefangst¹⁾. Thienemann opholdt sig 1821 paa Grimsø fra d. 17. Maj til d. 9. Juni og roser ogsaa Indbyggerne meget for deres Gjæstfrihed og Hjælpsomhed. Drivisen blokerede dette Foraar ofte Øen, men førte en Mængde Sælhunde med sig, saa at Beboerne gjorde en udmærket Fangst: engang fangede de endog 360 Sæler, en anden Gang 60 o. s. v. Thienemann giver i sin Rejsebeskrivelse en udførlig Skildring af Fuglelivet paa Grimsø²⁾.

I Fuglebjærgene paa Østsiden af Øen findes forbausende mange Søfugle. Hver eneste Afsats og hver Klippespids er saa tæt besat med Fugle, at den ene puffer og støder til den anden; hver Kvadrattomme benyttes til Sidde- og Rugeplads. Klipperne ere hvide af Fuglenes Ekrementer, og deres graalighvide Farve afbrydes kun af de saftiggrønne Duske af Kokleare, der bryder frem af hver en Klipperevne. Det er et ejendommeligt Syn, man ser fra Kanten af et saadant Fuglebjerg. Det Liv og den Travlhed, der her findes, stikker forunderlig af imod den øvrige kolde, barske og alvorlige Polarnatur. Fuglehobene se fra Højden ud som Myggesværme, og Luften genlyder af deres Skrig. Havet nedenfor er ogsaa bedækket af Fugle, der i stadig travl Virksomhed søge deres Føde. Baade Fuglene og Æggene tages, men det er en farlig og halsbrækkende Haandtering at samle dem, thi Fangstmanden maa hejses i et Tov 30—40 Favne ned ad de lodrette Klipper. I Festargjá og Almanna-gjá kunne dog øvede Fuglefangere gaa ned uden Tov, men de maa føre et kortere Reb med sig for at fire sig ned ad mindre Klippeflader paa et Par Steder. Ulykkestilfælde forekomme enkelte Gange, dog sjældnere, end man kunde vente. Efter Sagnet skal en Trolld, som har sit Tilhold i Fuglebjærgene, være Aarsag til disse Ulykker; en graa, laadden Haand med en lang Kniv kommer pludselig til Syne og overskærer Rebet. Mod dette hjælper kun Vievand og Salmesang. En behjærtet Præst, *Páll Tómasson*, som var paa Grimsø i Aarene 1828—1834, lod sig engang fire ned paa et saadant farligt Sted. Han paalagde sine Sognebørn uden nogen Standsning at synge Salmer af al

Kraft paa Fjældranden, medens han var nede, rimeligvis for at aflede deres Opmærksomhed fra, hvad han foretog sig, thi han havde skjult en Hammer under sin Præstekjole, og med denne afhuggede han de skarpeste og farligste Stenspidser, som vare den virkelige Aarsag til Ulykkerne¹⁾. Denne praktiske Indvielse hjalp, og Trollden har ikke senere vist sig paa dette Sted. De almindeligste Fugle i Fuglebjærgene ere Svartfugle (*Uria troile* og *U. Brünnichü*), Alke (*Alca torda*), Lunde (*Mormon fratercula*), tretæaaede Maager (*Larus tridactylus*) og Stormfugle (*Procellaria glacialis*). Alkekongen (*Mergulus alle*) yngler ingen andre Steder paa Island end paa Grimsø. I Aaret 1897 toges i Fuglebjærgene 1186 Lunder, 780 Svartfugle, 3970 Stormfugle og 12,150 tretæaaede Maager. De Tusinder af Æg, som ogsaa tages, spille en meget stor Rolle for Beboernes Ernæring og udføres ogsaa til Island, især til Akureyri og Omegn. Nogle Ederfugle ruge paa Grimsø, men Indtægten af dem er ikke stor; 1897 fik man 19 Pund Ederdun.

Den anden Hovednæringsvej for Indbyggerne er Fiskeri, der her drives med smaa, aabne Baade, ofte temmelig langt fra Øen ude i det aabne Hav; 1897 havde der paa Grimsø 11 Baade, og der fiskedes 41,190 Stykker Fisk. Med Baade have Indbyggerne maattet hente deres Livsfornödenheder fra Kjøbstæderne paa Nordlandet, i Húsavik og Akureyri, der ligge henholdsvis 60 og 100 Km. fra Grimsø, og sjælden gjorde man mere end en eller to Rejser om Aaret. Efter at Kystdampere i de sidste Aar ere begyndte at anløbe Øen, ere Forholdene dog blevne meget bedre.

Hjemmemarkerne ved Gaardene have en meget tarvelig Plantevæxt af lidet udviklede Græsarter med iblandet Kokleare og Dværgpil; de kunde naturligvis blive bedre, hvis de blev ordentlig gødede, men da der i lang Tid ingen Køer holdtes paa Øen, har der været stor Mangel paa Gødning. I Aaret 1897 høstede paa Grimsø kun 197 Hestbyrder (à c. 200 Pd.) Tunhø og 87 Hestbyrder Udhø. Kaal eller Kartoffelhaver have ikke. I Begyndelsen af det 18. Aarhundrede skal der have været 24 Køer paa Grimsø; i Aaret 1776 var der kun tre, og derefter som oftest kun ganske faa, højst 5 à 6, men i den haarde Vinter 1859—1860 maatte de alle slagtes; senere holdt man ikke Køer, indtil man for fem Aar siden atter har anskaffet sig to af disse nødvendige Kreaturer. I Aaret 1884 fandtes to Heste paa Grimsø, hvilke imid-

¹⁾ *Fr. Faber*: Skildring af en Baadsejlad fra Island til Grimsø (Nyerups Magazin for Rejseigttagelser 1823 III, S. 312—320).

²⁾ *F. A. L. Thienemann*: Reise im Norden Europas vorzüglich in Island in den Jahren 1820 bis 1821. Leipzig 1827, S. 200—229.

¹⁾ Islenzkar Þjóðsegur I. S. 143.

lertid skjættede sig selv og vare halvville; de brugtes næsten aldrig. Der findes endnu to Heste paa Øen, men om det er de samme, véd jeg ikke; Heste pleje for Resten at blive gamle paa Grimsø, skjønt de om Vinteren maa passe sig selv og bjerge Føden, saa godt de kunne. En Hoppe, der var bleven 36 Aar gammel og meget fed, døde 1882 i en Storm ved at blive blæst ud over Kanten af Fuglehjærgen. Af Faar havde man 1776 paa Grimsø 80 Stkr.; 1897 217, hvoraf 176 Moderfaar; desuden holdtes nogle Hunde. Man vil heraf se, at Landbruget ikke spiller nogen stor Rolle for Indbyggerne. Da der ingen Torv findes paa Øen, maa Beboerne bruge Drivtømmer til Ildebrændsel, endvidere Faaregødning, Tang, Fiskeben o. s. v.

Før den store Koppesygdom i Aarene 1707—1708 siges Indbyggerantallet at have naaet 120; siden har det altid været mindre og har været underkastet betydelige Forandringer. Folketallet i den sidste Halvdel af det 19. Aarh. ses af følgende Tavle:

Aar	Antal af Familier	Mdk.	Kvk.	Tilsammen
1845				62
1850	10	34	25	59
1855	8	25	21	46
1860	11	35	24	59
1870	14	45	40	85
1880	17	47	49	96
1890	11	34	43	77

Jordene tilhøre alle de to gamle Klostre paa Munkathverá og Mødruvellir, hvilke ophævedes i Reformationstiden, og siden ere Ejendommene gaaede over i Regeringens eller den islandske Landskasses Besiddelse. Man kunde tænke sig, at det var en højst kummerlig og ensom Tilværelse, de faa Indbyggere paa Grimsø maa føre om Vinteren, men de ere særdeles tilfredse og have intet at klage over. I den lange Polarnat, naar de ere afskaarne fra alt Samkvem med Yderverdenen, gjøre de sig det saa behageligt som muligt ved at besøge hverandre, læse Sagaer og andre Bøger, spille Skak o. s. v. Grimsøboerne have paa Island været kjendte som dygtige Skakspillere. Trods deres trange Kaar og haarde Kamp for Livet, synes de dog at være meget tilfredse med deres Lod. Under mit Besøg 1884 var den samvitighedsfulde og dygtige *Pjetur Gudmundsson* Præst paa

Øen. Han er en af Islands frugtbareste Salmedigtere og har i en lang Aarrække gjort meteorologiske Observationer paa Grimsø; han havde 1884 været 16 Aar paa Øen og tænkte endnu ikke paa at tage fra sin lille Menighed, skjønt han for længe siden kunde have faaet langt større og bedre Kald paa Island¹⁾. Det har før ofte været vanskeligt at skaffe Præster til dette fattige og afsides liggende Sogn, og Indbyggerne have, naar der ingen Præst var, selv holdt Guds-tjeneste i Kirken med Bibellæsning og Salmesang. Grimsø Præstens Indtægter ere ikke store; de vurderes nu til 800 Kr. 76 Ø., hvoraf 200 Kr. i Tilskud fra Landskassen. Som Exempel paa Præstens Indtægter i Naturalieydelse kan følgende anføres: 4 Fugle af hver 120, der fanges fra Tov; hvert tyvende Æg; en Fisk for hver Baad i hver Fisketur; en ottende Del af hvert Stykke Drivtømmer, der er over 8 Alen langt, samt fra Munkathverá og Mødruvalla Klostre aarlig 120 Pd. Smør og 60 Par Strømper²⁾. Paa Grimsø findes hverken Læge eller Apotek.

Naar Grimsø først er bleven opdaget, vides ikke, og heller ikke, om den har været beboet i Landnámstiden. Aar 1024 omtales Øen som en Alminding til fælles Brug for forskellige Bønder paa Nordlandet, men beboet har den dog rimeligvis allerede dengang været, skjønt forskellige Gaarde havde Strandrettigheder derude³⁾. Kong Olaf Haraldsson den hellige prøvede paa at faa fast Fod paa Island, og hans Hirdmand Thorarinn Nefjólsson mødte 1024 paa Althinget, hvor han bl. a. søgte at overtale Islænderne til at overlade Kong Olaf Grimsø, hvad man dog efter ansete Mænds Raad var klog nok til at afslaa, thi Grimsø var, som det sagdes, et saa udmærket Fangststed og saa rig paa Madvarer, at man dermed kunde underholde en hel Hær, som saa derfra paa Langskibe vilde kunne hærge den islandske Kyst⁴⁾. I Sturlungatiden spiller Grimsø en Rolle i Islands Historie og omtales ofte. Øen er da beboet og omtales som en udmærket Fangstplads, der kunde føde mange Mennesker, naar der var Mangel andre Steder⁵⁾. Den urolige Biskop Gudmundur Arason blev fordreven fra sin Bispestol Hólar og søgte derefter med sine

¹⁾ Han tog 1894 sin Afsked og flyttede til Akureyri, hvor han døde d. 8. August 1902.

²⁾ *J. Johnsen: Jarðatal á Islandi.* Kbhavn 1847, S. 313—314.

³⁾ *Sml. Ljósveitingasaga* S. 202; *Reykjalasaga* S. 34—35; *Vallajóttsaga* S. 190.

⁴⁾ *Fornmannasögur IV*, S. 281—283.

⁵⁾ *Biskupasögur I*, S. 521.

Folk Tilflugt paa Grimso; han havde dengang 70 vaabenføre Mænd i sit Følge samt 30 Kvinder og Betlere, der altid samledes om ham i store Skarer. I Foraaret 1222 samlede Høvdingen Sighvatur Sturluson mange Krigere og drog med 35 Baade til Grimso; Biskoppens Flok blev slagen ved Landstigningen, han selv fangen og tvungen til at drage bort fra Landet til Norge. Fortællingen om Kampen paa Grimso er fuld af storslaaet dramatiske Scener¹⁾.

Allerede tidlig i det 12. Aarh. blev en Kirke bygget paa Grimsey og helliget St. Olaf; den indviedes af Biskop Jón Ógmundsson den hellige (1106—1121). Af en Inventarieliste²⁾ fra 1318 ses, at Kirken har hørt til de mere velhavende, thi blandt meget andet ejede den Væg-Tæpper over hele Kirken, to Isbjørneskind, tre Vinduer af Glas (dengang en Sjældenhed i islandske Kirker), en Mængde Messeklæder, to Billeder af St. Olaf, forholdsvis mange Bøger o. s. v. Engang i Aarene 1420—25 blev Kirken plyndret af Englændere, som dengang gjorde Strandhugst i Nord-Island og brændte og plyndrede mange Kirker³⁾. Øen har sikkert i gamle Dage haft meget rigere Erhvervs-kilder end nu; Fuglefangst og Fiskeri have maaske ikke været større, men Drivisen har sikkert dengang bragt Tusinder af Sælhundene til Øen; nu er denne Indtægtskilde for det nordlige Island næsten aldeles ødelagt af fremmede Sælfangere. Ligeledes ere sikkert mange Hvaler blevne fangne i Isen eller drevne paa Land, og Mængden af Drivtømmer er senere aftagen stærkt. For Fangstens Skyld have sikkert flere Hundrede Mennesker fra Nordlandet til Tider søgt derop, og Antallet af selve Øens Indbyggere og Gaarde har været betydelig større end i de senere Aarhundreder. Sagnet fortæller, at der har været 50 Gaarde, og det er sikkert, at alene Mødruvalla Kloster i Aaret 1447 ejede 12 Gaarde paa Grimso⁴⁾; som før nævnt, findes der nu 10 Gaarde paa Øen, men man kjender desuden Beliggenheden og tildels Ruiner af 11—12 Øde-gaarde.

Naar smitsomme Sygdomme ere blevne indførte paa Grimso, have de ofte forarsaget store Ødelæggelser. Jeg tager følgende Exempler fra gamle Annaler: 1642 døde 12 Mennesker paa Grimso pludselig⁵⁾, 1658

døde det meste af Befolkningen af Kopper¹⁾, og 1708 døde 33 Mennesker af samme Sygdom²⁾; 1793 døde 8 Mænd i en Influenza-Epidemi af Lungebetændelse, og 6 Mand, som vare tilovers, sejlede til Island for at hente Arbejdskraft, men druknede alle undervejs, saa at Præsten var den eneste voxne Mandsperson, der var ilive paa hele Øen³⁾. Den farlige Sejlads i det aabne Polarhav fra Grimso til den islandske Kyst har krævet mange Ofre. Paa Sighvatur Sturlusons Togt til Grimso mod Biskop Gudmundur Arason⁴⁾ druknede 35 Mand; 1330 druknede Præsten fra Grimso med 12 andre⁵⁾; 1727 gik to store Baade fra Grimso under med 27 Mand, deriblandt Præsten med Familie; han havde faaet et andet Kald og vilde flytte til sit nye Hjem⁶⁾; 1769 gik 3 Baade under, og næsten alle arbejdsføre Mænd paa Grimso omkom⁷⁾; 1803 druknede Præsten⁸⁾ fra Grimso og 9 andre o. s. v. Beboerne have altid maattet føre en fortvivlet Kamp med Elementerne; det stormfulde Hav, Drivisen, Polarnatten og de stejle Fuglebjerger have tilligemed Sygdomme decimeret Befolkningen, som dog, trods alt, har været tilfreds og holdt ud paa den golde Klippe i Ishavet og er mærkværdig hurtig kommen til Kræfter efter de frygteligste Ulykker og Tilskikkelser.

Det vulkanske Bælte af Palagonit-Breccie og ældre og yngre Lavaer, der strækker sig ud mod Havet mellem Skjalfandi og Thistilfjörður, fortsættes rimeligvis ogsaa paa Havbunden, og man vil enkelte Gange have lagt Mærke til vulkanske Fænomener i Havet udenfor Tjørnes. Omtrent 7 Km. udenfor dette Næs ligger to smaa Øer, de saakaldte Mánareyjar, Háey og Lágey; den sydligste, Háey, er den mindste, men tillige den højeste, og et stort Hul gaar tværs igjennem den; det ses bedst fra NV. og SE. Farvandet mellem Øerne og Fastlandet er dybt og rent, men fra Lágey i N. til V. findes en undersøisk Ryg, der kaldes Eyjabrekar med flere blinde Skjær, som strække sig ud i en Afstand af omtrent 9½ Km. og ere farlige for Sejladsen, da Dybden paa flere af dem ikke skal være mere end c. 3. M.; der meddeles, at det

¹⁾ *Biskupasögur* I. S. 521—534.

²⁾ *Diplomatarium Islandicum* II. S. 441—443.

³⁾ *Diplomatarium Islandicum* IV. S. 328.

⁴⁾ *Diplom. Island*, IV. S. 712.

⁵⁾ Gunnlaugur Thorsteinsson's *Annaler*. Jón Sigurdssons *Haandskr. Saml. i Landsbibliotheket i Reykjavik* nr. 137—4°.

¹⁾ Landsbibliotekets gamle *Haandskriftsamling* Nr. 153—4°

²⁾ Jón Espólin: *'Islenzkar' Arbækur* VIII. S. 116, 118.

³⁾ *Vatnsfjardarannáll yngri*. *J. Sig. Hdskr. Saml. Nr. 39* Fol.

⁴⁾ *Biskupasögur* I. S. 533.

⁵⁾ *Islenzkir annálar*. Udg. 1888. S. 219.

⁶⁾ *Annálar Jóns Halldórssonar*. *J. Sig. Hdskr. Saml. Nr. 238—4°*.

⁷⁾ *Vatnsfjardarannáll yngri* *J. S. Hdskr. Saml. Nr. 39* Fol.

⁸⁾ *Minnisverd tíðindi* III. S. 239.

med høj Sø kan bryde endnu $7\frac{1}{2}$ Km. nordligere, altsaa 17 Km. fra Lågey¹⁾. Ved Nytaarstid 1868 saa man flere Gange et vulkansk Udbrud i Havet Nord for Eyjabrekar, og samtidig rystedes Tjørnes af stærke Jordskjælv. Stærke Jordskjælv følte ogsaa paa Havet uden for Nordlandet i Aaret 1838; paa Land gjorde disse Rystelser størst Skade i Nærheden af Siglufjörður. I Aaret 1372 saas en nylig dannet Ø i Havet NE. for Grimsø, og paa et Kort af Johannes Ruysch fra 1507 er der en Ø mellem Island og Grønland, hvorved der staar skrevet: „Insula hæc anno 1456 fuit totaliter combusta“.

Grimsø bestaar, som før nævnt, af gammel Basalt og ligger udenfor det vulkanske Bælte; den er maaske en Levning af et sunket Stykke af Nordlandets Basaltplateau. Øen Kolbeinsey eller Møvenklint, der ligger omtr. 75 Km. NNV. for Grimsø, synes ogsaa at bestaa af Basalt, men desværre kjender man intet til denne lille Øs Geologi. Kolbeinsey bestaar af en større, c. 16 M. høj Klippe og nogle mindre, der ligge i nordvestlig Retning ud fra denne til en Afstand af c. 570 M. Øen gaar sikkert stejlt op fra Havbunden; mod N. og Ø. findes i en Afstand af nogle faa Kabel-længder 120 Favnes Dybde. Da Kolbeinsey er høj og hvid af Fugleskarn, ses den paa lang Afstand, og i visse Retninger skal den ikke være ulig en Sejler²⁾. Denne lille Ø nævnes først i Landnáma, hvor det siges, at der er en Dags Sejlads fra Kolbeinsey til Udbyggerne i Grønland³⁾. Svarfdælasaga fortæller om Oprindelsen til Navnet. Landnamsmanden Kolbeinn var saa forbitret over Udfaldet af en Strid, han havde med en Mand ved Navn Uni, „at han skyndte sig ombord paa et Skib og sejlede ud paa Havet, led Skibbrud ved en Klippe, der ligger NV. for Grimsø, og om-

kom. Siden er Øen bleven benævnt efter ham og kaldes Kolbeinsey⁴⁾.“ I Aaret 1580 udsendte den bekjendte Biskop Gudbrandur Thorlaksson paa Hólar tre meget dygtige Sømænd, Brødrene Bjarni, Jón og Einar Tormassønner fra Hvanndalir, for at opsoge Kolbeinsey. De tre Brødre drog ud paa en otteaaet Baad og fandt Øen efter to Dages Sejlads. Senere gjorde de en anden Rejse derud for at hente Fugle og Æg og opholdt sig syv Dage derude; denne Gang vare de saa uheldige, at Baaden drev fra dem, men da Bølgerne atter førte den i Nærheden, naaede de at kaste en Sten i en Snor ud i Baaden, og det lykkedes dem derved at trække den til sig. Efter Brødrenes Maaling var Klippen 400 Favne lang og 60 Favne bred; der var ingen Plantevæxt, men hele Øen var dækket af Søfugle²⁾. Om Brødrenes Fart til Kolbeinsey digtede Præsten Jón Einarsson et Kvad, som endnu haves. O. Olavius fortæller, at man i det 18. Aarhundrede ofte drog til Kolbeinsey om Foraaret for at samle Dun og fange Sælhunde og Fugle, som i Begyndelsen vare saa tamme, at de uden Besvær kunde tages med Hænderne. Den sidste, der gjorde en saadan Tur til Kolbeinsey, var en Bonde paa Grimsø, som kaldtes Jón stólpi; han fik dette Binavn, fordi han oprejste en Stolpe eller Stage, 20 Alen lang, førend han rejste fra Grimsø, og hængte derpaa en Stump hvidt Vadmæl, som skulde tjene ham til Vejviser for at finde hjem igjen³⁾. I det 19. Aarhundrede er Øen ofte bleven besøgt af islandske Hajfiskefangere, bl. af en Mand ved Navn Ari fra Øfjorden 1853. Øen var ogsaa dengang i Overfladen saa bedækket af Sælhunde og Fugle, at Klippegrunden knap kunde ses⁴⁾.

¹⁾ Den islandske Lods 1898, S. 80.

²⁾ P. Løwenørn: Beskrivelse over den islandske Kyst. 3. Hefte. Kbhavn 1821. S. 18. Den islandske Lods Kbhvn 1898, S. 77—78.

³⁾ Landnáma Udg. 1843, S. 26.

¹⁾ Svarfdæla saga, Udg. 1883, S. 64.

²⁾ Th. Thoroddsen: Geschichte d. isl. Geographie I., S. 197—99.

³⁾ O. Olavius: Oekonomisk Rejse i Island. Kbhvn 1780, S. 323. Þjóðsögur og munnmæli Reykjavik 1899, S. 302—303.

⁴⁾ Ingólfur I., S. 72.